

Podplukovník Oldřich Brejška

ŘÁDY

o pohyblivosti v obraně

Obecně máme za to, že v příští válce jakákoli činnost bojujících stran bude neustále ovlivňována hrozbou použití zbraní hromadného ničení. Kromě toho předpokládáme, že příští válka bude neobyčejně pohyblivá. Pohyblivé formy bojové činnosti mohou být úspěšně využívány jen za předpokladu, že bojující jednotky, útvary a svazky budou na tento způsob boje náležitě připraveny a že budou vyzbrojeny takovou vojenskou technikou, která svými takticko-technickými parametry bude odpovídat požadované pohyblivosti. Polní řád ČSLA (Vševojsk-1-1, čl. 10, 11, 12—16) s přihlédnutím k charakteristickým rysům příští války a na základě objektivně zvažovaných možností soudobé vojenské techniky charakterizuje hlavní představitele pozemních vojsk.

Z této charakteristiky je patrné, že operačně taktické vlastnosti hlavních druhů vojsk naší armády, jakož i takticko-technické vlastnosti bojové a dopravní techniky, umožňují v souladu s požadavky soudobého boje vysoce manévrovou činnost a to nejen v útočném, ale i v obranném boji.

K ověření, jak je využíváno manévru v soudobém obranném boji, jehož cíle, všeobecné zásady, organizace a způsoby vedení jsou zakotveny v příslušných ustanoveních řádu o obraně, bude nutné je analyzovat a konfrontovat s těmi názory, jež v současné době převládají u vojsk.

V článku se budu zabývat dvěma problémy; pohyblivostí v soudobém obranném boji a významem iniciativy pro obranný boj. Dále považuji za nutné předestlat, že při analýze těchto problémů budu uplatňovat především taktická hlediska.

Z prvních čtyř článků Polního řádu o obraně, tři v různých obměnách zdůrazňují význam manévru. Na věci nic nemění, že se o pohyblivosti nehovoří. Pojem manévr silami a prostředky, stejně jako pojem protizteč v podstatě neznámá nic jiného, než uplatnění pohyblivosti na bojišti. Tak např. čl. 428 říká: „Soudobá obrana je založena především na použití jaderných, chemických a jiných zbraní, na rozsáhlém manévru palbou, silami a prostředky a na protiztečích se současným úporným udržením důležitých prostorů, které přetínají pravděpodobné směry útoku nepřítel...“ Podobně o manévru a protiztečích hovoří i čl. 429 a 430.

Citovaný článek, pomineme-li zatím část o použití jaderných zbraní, na přední místo staví rozsáhlý manévr. Teprve na dalším místě poukazuje na nezbytnost úporného udržení důležitých prostorů. Vzhledem k tomuto pořadí a formulaci, bude žádoucí upřesnit, jaké jsou skutečné možnosti manévru v obraně. Odpověď na tyto otázky hledáme v dalších člancích téhož řádu. Zejména jde o zjištění, v jakém prostoru, jakými silami a v jakém směru se manévr nejčastěji uskutečňuje.

Vzhledem k tomuto požadavku nejdříve rozeberu další část článku 428 a určím, kde se nacházejí důležité prostory, jež je nutné udržet. V žádném dalším ustanovení o obraně nejsou tyto důležité prostory blíže určeny. To opravňuje se domnívat, že jde o důležité prostory na postaveních pluků prvního nebo druhého sledu divize. V každém případě jde o část prostoru, v němž má být bojová sestava divize. Jedná se tedy o důležitý prostor v obranném pásmu divize o rozměru až 30 km širokém a až 20 km hlubokém. Nebo o důležitý prostor v obranném úseku pluku o rozměru až 10 km širokém a až 10 km hlubokém (viz čl. 430). Tyto normy výrazem „až“ v zásadě vyjadřují, že prostor k manévru bude spíše menší a jen zcela výjimečně větší. Proto považuji prostor původně určený k obraně i za prostor k manévru. Svým rozměrem v každém případě bude blízký stanovené normě.

Ke zjištění velikosti sil předurčených k manévru můžeme využít čl. 429, který hovoří o manévru na ohrožené směry a čl. 428, který se zmiňuje o pravděpodobných směrech útoku nepřítel. Za ohrožené směry považujeme ty, na které byly použity jaderné údery, nebo ty, kde se nepřítel vklíní do obrany a má reálnou naději na úspěch. Při jaderných úderech je návod k činnosti v čl. 461, který před-

pokládá k přehrazení trhlín v bojových sestavách přesunout do těchto prostorů zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací. Návod k činnosti při vklínění nepřítel je uveden v čl. 463 a předpokládá se v něm k zesílení obrany na rozhodujících směrech použít opět záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích, ale také připouští jousťit sil a prostředků z úseků, na které nebyla provedena zteč.

Ze smyslu těchto ustanovení se v prvním případě dá usuzovat, že manévr mají uskutečnit převážně zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací. Pokud se připouští manévr sil a prostředků z pasívních úseků, bude se jednat zpravidla o slabší síly prvního, případně druhého sledu. V souvislosti s manévrem druhých sledů zmíním se o čl. 432, který připouští u tankových útvarů manévr k zaujetí palebných čar a to na každém z ohrožených směrů k odrazení nepřátelských tanků. K tomuto manévru zpravidla bude vyčleňována jen část sil druhého sledu. Jejich zásady budou podobné zásahům protitankové zálohy.

Shrnutím uvedených případů dojdeme k závěru, že k manévru v obraně jsou předurčeny převážně slabší, nikoli tedy rozhodující síly obránce. Pokud se s manévrem počítá předem, jde především o síly a prostředky druhých sledů. S manévrem prvosledových jednotek se až na bezvýznamné výjimky nepočítá.

Uvedené články napomáhají určit i nejpravděpodobnější směry manévru. Vezmeme-li v úvahu prostory, v nichž se zálohy, druhé sledy a pohyblivé odřady zatarasovací rozmisťují a prostory, kde se předpokládají jejich zásahy, pak při přehrazování trhlín po jaderných úderech směr pravděpodobného manévru bude nejčastěji orientován k hloubky k přednímu okraji obrany, čili dopředu. Při zesilování obrany na ohrožených směrech, vzhledem k použití jednotek z pasívních úseků, půjde manévr nejčastěji do stran, podél fronty a při manévru záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích opět dopředu.

Těmito ustanoveními řád v podstatě naznačuje, jak uskutečnit manévr. A přesto by se zdálo logické, že tam, kde se hovoří o manévru, měl by se připouštět manévr nejen dopředu, do stran, ale i dozadu. Řád však o manévru dozadu, pomineme-li ustanovení o odchodu, přímo nehovoří vůbec a jen v jediné případě ze smyslu činnosti lze vytušit i manévr dozadu a to v čl. 460. Ten uvádí: „Aby byl nepřítel oklamán, musí jednotky a prozrazené palebné prostředky měnit svá postavení. Změnit postavení znamená uskutečnit manévr. Protože není řečeno

ani jak, ani kam má jít, lze mít zato, že manévr v tomto případě musí být uskutečňován ve všech směrech, tedy i dozadu.

Z praxe jsou známé případy, kdy jednotky bránící se na předním okraji obrany pod tlakem nepřítelů vytáčejí svá křídla, brání příčná postavení, případně zaujmají nové obranné rajóny. Jak uskutečnit prakticky tento důležitý manévr nelze z řádu vyčíst. Pouze čl. 463 říká: „Vklíní-li se nepřítel do obrany, musí velitel divize (pluku) zastavit jeho další postup do hloubky a do boků, rozbít bojovou sestavu...“ atd.

Uvedené příklady manévru mohou posloužit k demonstrování jejich rozličného charakteru. První případ vyzrazených jednotek může být příkladem plánovitého manévru do hloubky, o kterém rozhoduje sám obránce. Druhý je příkladem vynuceného manévru do hloubky. V obou případech se však zřejmě jedná o manévr do nevelké hloubky, který zpravidla nepřekročí stanovený prostor obrany.

Můžeme namítnout, že divize a pluk nevedou bojovou činnost samostatně. Divize je ze součástí operační sestavy armády, pluk součástí bojové sestavy divize. S ohledem na tuto skutečnost se může zdát, že nadřízený velitel vždy má možnost odvést podřízené svazky nebo útvary do hloubky obranného pásma armády nebo divize. Velitel armády v případě vyvádění divize, velitel divize v případě vyvádění pluku do hloubky může tento manévr uskutečnit podle zásad Polního řádu o odchodu.

V čl. 429 a 430 se zdůrazňuje mimo jiné hluboké učlenění obrany a volnost manévru vojsk. Hluboké učlenění obrany je v podstatě dáno maximální hloubkou obrany. A i když se hovoří o volnosti manévru, předpokládá se jeho využití zase jen v prostoru, který již byl vymezen. Připusťme, že v počáteční fázi obranného boje je tento prostor dostatečný. Ale jak zabezpečit volnost manévru v době, kdy se části tohoto prostoru zmocnil nepřítel?

Na základě rozboru ustanovení Polního řádu o manévru v obraně lze dojít k tomuto dílčímu závěru:

— prostor obrany je řádem v zásadě vymezen jak do šířky, tak i do hloubky,

— tím je vymezen i prostor k manévru,

— k manévru jsou předurčeny převážně slabší síly, jako např. zálohy, pohyblivé odřady zatarasovací, části druhých sledů a někdy i síly a prostředky z pasívních úseků,

— hovoří-li řád o manévru v obraně, pak ze smyslu obsahu jednotlivých článků se předpokládá pohyb převážně směrem dopředu a do stran,

— hluboké učlenění obrany chápeme především jako plné využití maximální hloubky obrany,

— volnost manévru lze uplatňovat jen v souvislosti s pohybem druhých sledů a to opět převážně jen směrem dopředu.

Ze stejných hledisek, z jakých pohlížíme na možnosti manévru, můžeme se dívat na možnosti protiztečí.

Čl. 464 mimo jiné ukládá — protiztečí v součinnosti se sousedem zničit nepřítel, který se na styku s ním vklíní do mezery. V téže článku se připouští i možnost, po úspěšné protizteči překročit původní přední okraj vlastní obrany a s využitím jaderných úderů přejít do útoku a zahájit pronásledování. Jestliže pouze v těchto dvou případech protizteč jde až za původně stanovený prostor obrany, pak ve všech ostatních případech se zřejmě předpokládá protizteč uvnitř tohoto prostoru.

Čl. 432 připouští bojovou sestavu divize do jednoho nebo dvou sledů, s vyčleněním větší nebo menší části sil a prostředků do prvního sledu. Na základě toho, síly druhého sledu nebo zálohy mohou v některých případech představovat až polovinu hlavních sil divize. Tím vlastně jsou určeny síly, které mohou být použity k protiztečím. Tak by tomu mohlo být za podmínky, že bychom nebrali na vědomí existenci článku 465, který divizi doporučuje při převaze nepřítelů bránit připravená postavení. Ještě menší možnosti má pluk, kterému se v čl. 464 doporučuje provádět protizteče společně s druhým sledem divize a samostatně jen, jsou-li síly nepřítelů slabé a již utrpěly velké ztráty. Na nižších stupních se protizteč vůbec nedoporučuje.

A tak i když protizteče bezesporu jsou neaktivnější formou obranného boje, v mnoha případech, zejména při pronikání značných nepřátelských sil jich nevyužíváme proto, že řád vybízí k úporné obraně připravených postavení. To přivádí k názoru, že řád chápe obranu spíše jako obranu prostoru, než jako obranu, u které na prvním místě stojí manévrovost.

Směr pohybu jednotek a útvarů za protizteče vzhledem k úkolu napadat pronikajícího nepřítel z boků a týlu, po jaderných úderech i čelně, s přihlédnutím k původnímu rozmístění druhých sledů v hloubce obrany, bude opět převážně orientován z hloubky k přednímu okraji obrany, tj. dopředu.

Z rozboru několika článků o protiztečích můžeme učinit tyto dílčí závěry:

— prostor k protizteči, až na dva uvedené případy, je totožný s prostorem uvedeně určeným k obraně,

— síly vyčleněné do druhého sledu divize, určení k aktivní obranné činnosti vyjadřované protiztečemi, mohou být poměrně značné. V některých případech (spíše výjimečných) mohou představovat až polovinu hlavních sil divize,

— je-li pronikající nepřítel silný, ani divize protizteč neprovádí a přechází k úsporné obraně připravených postavění. Tato skutečnost nutí k názoru, že dosavadní obrana je především obranou prostoru,

— protizteče jsou vedeny nejčastěji šikmo nebo kolmo ke směru pronikání nepřítel, mohou být vedeny i dozadu. V tom případě jde nejčastěji o aktivní činnost jednotek provosledových útvarů. Obecně můžeme říci, že většina protiztečí bude vedena z hloubky k přednímu okraji obrany, tudíž zase dopředu.

—☆—

Polní řád připouští i manévr dozadu a to v části pojednávající o odchodu. Nabízí se proto otázka. Proč při volání po uvolnění manévru v obraně dozadu nevyužít kombinace ustanovení o obraně a odchodu a tak dosáhnout i požadované pohyblivosti obrany. Bylo by touto kombinací dosaženo předpokládaných cílů?

Čl. 507 charakterizuje odchod jako druh bojové činnosti používaný k přeskupení, zaujetí výhodnějších čar nebo odvedení vlastních vojsk z prostorů možných nepřátelských úderů.

Na prvním místě jako cíl odchodu uvádí přeskupení. Přitom přeskupení ve skutečnosti může jít ve všech směrech, nejen dozadu. Přeskupení během boje půjde nejčastěji podél fronty, zejména při změně útočné sestavy v obrannou sestavu a naopak. Rovněž při převádění sil z pasívních úseků na aktivní směry bude uskutečněno manévrem do stran. Přeskupení od fronty — formou odchodu — je jen jeden z možných směrů a proto nemůže být považován za typický. V mnoha případech přeskupení může probíhat bez boje anebo jen s minimální, krátkodobou bojovou činností, při které jde buď o navázání bojového dotyku s nepřitelem anebo o odpoutání, jež může být formou vyjití z boje. V jiných případech při přeskupení budou aktivní jen zabezpečující prvky, jako protivzdušná obrana při útocích nepřátelského letectva, nebo některé zajišťovací prvky při odrážení rušivé čin-

nosti diverzních skupin. Aktivní mohou být třeba jen prvky ženijního zabezpečení, které upravují rozrušené komunikace nebo osy přesunu apod.

Dalším cílem odchodu je zaujetí výhodnějších čar. Právě tento cíl mohl by být vykládán jako možný způsob realizace pohyblivosti v obraně, umožňující manévr dozadu. Ve skutečnosti jde o manévr nepozorovaně odpoutání od nepřítel, jak je zřejmé z čl. 507. Čl. 510 pak zdůrazňuje, že hlavní síly divize (pluku) odchází ze výhodnější čaru pod ochranou zadního voje divize, nebo zadních vojáků pluků, které zabezpečují uspořádaný odchod. Z toho je zřejmé, že v obou případech, při přeskupení i zaujetí výhodnějších čar, hlavním cílem zůstává snaha odvést vojska do nových prostorů pod ochranou co možná nejmenších sil, zadních vojáků. Úkolem zadních vojáků podle čl. 511 je — odhodlaným bojem i za cenu sebeobětování vytvořit hlavním silám podmínky k odchodu. Hlavní síly, jak uvádí čl. 511, při odchodu boj nevedou, kromě případu, že byly zaskočeny nepřitelem. Určeného prostoru snaží se dosáhnout v pochodových proudech.

Je tedy možné kombinací ustanovení o obraně a odchodu rozšířit dále možnosti manévru a dosáhnout náležitě pohyblivosti obrany? Patrně nikoliv, neboť obranný boj (vedený podle těchto zásad) by měl asi tento ráz. Po obraně prostoru, na kterém by se podílely hlavní síly, by následoval odchod, při němž by v krajním případě bojovou činnost vedly zadní voje, tj. jen slabší síly. Hlavní síly by se v pochodových proudech (tedy bez boje) přesunovaly do hloubky, aniž by se zdržovaly v mezilehlých čarách (viz čl. 507). Pochod v proudech, jakož i poznámka, že hlavní síly se na mezilehlých čarách nezdržují, předpokládá přesun do větší hloubky a bude zpravidla uskutečňován z vůle nadřazeného velitele. V novém prostoru v hloubce obrany na výhodné čáře by hlavní síly přešly znovu do obrany prostoru. Takový manévr by měl tuto zjednodušenou podobu. Obrana prostoru — odchod — obrana prostoru. Nebo, po bojové činnosti hlavních sil by následovala bojová činnost jen slabších sil, aby v novém prostoru bojovaly opět hlavní síly. Tak sice zjednodušeně, ale skutečně by vypadala činnost vojsk při manévru do hloubky obrany podle zásad ustanovení řádu o obraně a odchodu. Takový způsob boje vzhledem k bezdůvodné cykličnosti považují v soudobém obranném boji za nedostačující.

Třetím cílem odchodu je odvedení vlastních vojsk z prostorů možných ne-

přátelských úderů. V řádu se hovoří o možných úderech. Blíže není určeno, o jaké údery běží. Zda jde o údery jaderné nebo údery nepřátelského dělostřelectva, letectva či většího uskupení pozemních vojsk. Při žádném z uvedených případů odvedení vojsk nemusí znamenat bezprostřední bojovou činnost. K odvedení vojsk může dojít dříve, než bude navázán bojový dotyk s nepřitelem. Někdy odvedení vojsk bude uskutečněno pod ochranou jen zcela nepatrných sil. Na první pohled se může zdát, že odvedení vojsk z prostorů nepřátelských úderů má za cíl uchránit vlastní vojska před údery silného nepřítele. Leč tomu do jisté míry odporuje již dříve citovaný čl. 465. Proto by bylo žádoucí blíže specifikovat podmínky, za kterých se brání svěřený prostor za každou cenu, nebo za kterých je dovoleno odvést vlastní vojska z prostoru možného úderu.

Z ustanovení o odchodu nejpozoruhodnější je rozsahem nevelký čl. 509. Nejlépe vystihuje sledovaný problém a také nejspíše postihuje charakter soudobého boje. Tento článek umožňuje manévr dopředu i dozadu, nevylučuje manévr od stran. V podstatě se v něm říká: „Vyjít z boje za aktivní bojové činnosti nepřítele se provádí po úderech letectvem a dělostřelectvem, a někdy i jadernými zbraněmi na uskupení nepřítele, které nejvíce ohrožuje vlastní vojska. Když je to nutné, mohou být současně s odchodem hlavních sil provedeny krátké protizteče.“ V témže článku se i ukazuje, jak vyjít z boje. Ale ani tento článek nemůže mít na mysli pohyblivost obrany v pravém slova smyslu. Je jen úvodem ke krátkodobé bojové činnosti, kterou má být umožněno odpoutání vlastních sil od dotírajícího nepřítele. Odpoutávají se hlavní síly, zatímco aktivní činnost vedou jen slabší síly. Po odpoutání následuje soustředění vojsk a odchod. Vyjít z boje je tedy jen počáteční fází odchodu. Toho odchodu, jehož hlavní cíle jsem již rezebral. V žádném případě vyjít z boje nepředstavuje permanentní obrannou činnost, která by mohla být charakteristická pro novou obranu.

Na základě rozboru ustanovení o odchodu můžeme učinit další závěr:

— manévr dozadu uskutečňovaný odchodem má specifické cíle. Přeskupení, stejně jako zaujetí výhodnějších čar si zpravidla vyžádá hlubší manévr, který bude uskutečněn na rozkaz nadřízeného velitele. Hlavní část manévru proběhne v pochodových proudech. Při odvedení vlastních vojsk z prostorů možných nepřátelských úderů hloubka manévru mů-

že být různá a proto i sestava bude různá. K dosažení cílů odchodu zpravidla nebude nutný bojový zásah hlavních sil,

— vyjít z boje při aktivní bojové činnosti nepřítele je jen dílčí bojovou epizodou, která nevyžaduje dlouhodobou bojovou činnost hlavních sil. Je jen první fází odchodu a proto nemůže být ani pro odchod, tím méně pak pro obranu charakteristickým rysem,

— vzhledem ke způsobům, ale hlavně vzhledem k cílům odchodu nelze se domnívat, že kombinací dosavadní obrany s odchodem mohly by být rozšířeny možnosti manévru v obraně a tak zabezpečena větší pohyblivost obrany.

—☆—

Pozornost je nutné věnovat i otázkám iniciativy. To proto, že účelový manévr je jejím nesporným výrazem. O iniciativě se v čl. 38 hovoří v tom smyslu, že úspěch v boji má vždy ten, kdo neustále projevuje iniciativu, zmocňuje se jí a pevně ji drží. Tím současně má být vlastní vůle vnučována nepříteli. Až dosud se vycházelo ze zásady, že získat a udržet iniciativu je možné jen útočnou bojovou činností, při které je pohyblivost využíváno k obejití, k obchvatům i čelním úderům. Tato forma boje bezesporu dává možnost volby času, místa, druhu a způsobu boje. Tato jistota se také výrazně projevuje v čl. 216, který říká, že útok je hlavním druhem bojové činnosti a má rozhodující význam pro dosažení vítězství nad nepřítelem.

Jen těžko si lze představit, že je možné všude a stále získávat iniciativu útokem. Vedle směrů nebo úseků fronty, kde se bude útočit, budou i jiné, kde bude nutné se bránit. Nelze se také domnívat, že tam, kde nebudeme útočit, nebude útočit ani nepřítel. Proto i na pasivních směrech bude se bojová činnost vyvíjet nanejvýš dynamicky. Naopak zase na útočných směrech vidět jen pohyb dopředu a nebrat na vědomí nepřítele, který je také připraven k aktivní obraně, k protiztečím a protiúderům, by bylo přinejmenším velice neuvážené. I tam, kde budeme mít převahu a budeme útočit, nastanou období, kdy bude nutné alespoň dočasně se bránit na místě. Mohou vzniknout i takové situace, že budeme nuceni anebo z různých důvodů bude výhodnější manévrovat do hloubky.

Iniciativa vždy vyžaduje jednat aktivně, a to i v nejsložitějších situacích. Vyžaduje hledat nejsprávnější způsoby plnění stanovených úkolů, směle se rozhodovat a tak brát na sebe příslušný díl odpovědnosti. Vyčkávání a pasivita vedou

nevyhnutelně k porážce. Z těchto hledisek posuzují i dosavadní obranu. O obraně čl. 427 uvádí, že umožňuje získat čas, šetřit síly a prostředky na jedněch směrech pro přechod do útoku na jiných směrech. Z takové formulace je patrné, že za výraz nejvyšší aktivity a iniciativy v obraně se považuje útočná činnost. Žel, tato aktivita a iniciativa se vztahuje na jiný prostor, na jiná vojska a mnohdy i k jinému času. Obrana v uvedeném pojetí neuvažuje o možnostech získat a udržet iniciativu v prostoru obrany. Nejsou vytvořeny náležitě podmínky, aby obránce mohl rozhodnout o době zahájení bojové činnosti. Náročné ženijní úpravy terénu téměř natrvalo připoutávají obránce k jednomu místu. I formy boje jsou do značné míry omezené, je-li znám jen jeden druh obrany.

Mnohé z těchto nevýhod by odpadly, kdyby vedle dosavadní obrany existovala i jiná obrana. V takovém případě obránce by se mohl samostatně rozhodnout pro jeden z dvou druhů obrany. Tím by do jisté míry ovlivnil následující činnost útočníka, vnucoval mu vlastní vůli a získával lokální iniciativu. Nová obrana měla by na rozdíl od dosavadní využívat všech forem manévru, což by napomáhalo obránci rozhodovat o čase, místu i formě bojové činnosti. Nejvýraznějším rysem nové obrany měly by být útočné formy boje. Nikoliv však jen ve vzdálených prostorech, na jiných směrech, ale ve vlastním prostoru obrany, kde by se útočné formy projevovaly častými protiztečemi. Manévr vzad sloužil by k vyvedení sil a prostředků do těch prostorů, které by byly nejvhodnější k aktivní bojové činnosti. Taková obrana byla by neobyčejně aktivní, ale i pohyblivá. Umožnila by obránci udržet získanou iniciativu. Odpovídala by charakteristickým rysům soudobého boje.

Čl. 428 zdůrazňuje, že soudobá obrana je založena především na použití ja-

derných, chemických a jiných druhů zbraní. Čl. 31 pak potvrzuje, že zničení nepřítelů v soudobém boji se dosahuje jadernými údery a mohutnou palbou ostatních zbraní. Z toho plyne, že síla soudobého obranného boje spočívá nejen ve všestranném uplatnění manévru silami a prostředky, ale i v nejúčinnějším využití jaderných úderů i všech druhů paleb. Za předpokladu, že obránce bude disponovat dostatečným počtem jaderných náplní, je možné obrannému boji vytyčit i rozhodnější cíle. Cíle podobné cílům útočného boje, které vyžadují zničení nepřítelů. Tím i obrana, jako druh boje by zaujala významnější místo ve skupině druhů boje, jež ve svém souhrnu charakterizují soudobý boj. Z těchto hledisek je také třeba posuzovat iniciativu v soudobém obranném boji.

Z uvedeného můžeme učinit závěr:

— za hlavní druh boje považujeme i nadále útok, neboť útočnou bojovou činností jednotek, útvarů a svazků lze nejspíše dosáhnout úplného vítězství nad nepřítelům;

— vzhledem k nutnosti získávat a držet iniciativu i v době, kdy nebude možné útočit, je žádoucí mít i takovou obranu, která by takové možnosti dávala a která by současně i co nejvíce odpovídala pohyblivému charakteru soudobého boje;

— nové obraně můžeme vytyčit nové, náročnější cíle. K jejich plnění budeme co nejeftivněji využívat jaderných zbraní a aktivních forem bojové činnosti. Za aktivní formy obranného boje považujeme zejména pohyblivé formy;

— novou obranu, která by využívala i manévru do hloubky, mohl by obránce využít při rozhodné útočné činnosti nepřítelů, ale také ve všech případech, kdy tato obrana by byla pro obránce výhodnější, než dosavadní obrana prostoru;

Celkový závěr

Na základě rozboru ustanovení Polního řádu o obraně můžeme dojít k těmto závěrům:

1. Konkrétní vymezení maximálních rozměrů obrany jednotek, útvarů a svazků chápeme jako vymezení orientační vzhledem k tomu, že nejsou současně stanoveny jejich minimální rozměry. Řády uvažovaný manévr, jakož i protizteče jsou bezpochyby předpokládány převážně v prostorech určených příslušným jednotkám, útvarům anebo svazkům k obraně. Tedy v prostorech, jejichž maximální šířky i hloubky jsou v zásadě stanoveny. Obrana takto svázaná s prostorem je do značné

míry statická i když zahrnuje i některé pohyblivé prvky. Proto takovou obranu považujeme za obranu prostoru. Naproti tomu nová obrana vzhledem k dynamickým formám soudobého boje by měla být i více pohyblivá a neměla by se tak úzkostlivě vázat na původní, jakoby jednou provždy daný prostor. Taková obrana mohla by se nazývat pohyblivá obrana.

2. Síly, které v dosavadní obraně jsou předurčeny k vedení obrany pohyblivým způsobem, k manévru, jsou zpravidla jen slabší síly představené zálohami a pohyblivými odděly zatarasovacími. Síly

druhého sledu i když mohou být značné a mohly by být využity k protiztečím, vzhledem k charakteru dosavadní obrany budou z valné části spíše použity k obraně prostoru a jen nevelká část těchto sil bude využita k protiztečím. S přihlédnutím k úkolům těchto jednotek a k jejich síle, vzhledem k požadavku, aby soudobá obrana byla co nejvíce pohyblivá, nabízí se otázka, zda by manévrová činnost neměla být typická pro všechny síly, jež jsou v obraně k dispozici a kterým nebylo výslovně uloženo bránit určený prostor. Nová obrana měla by se vyznačovat zcela mimořádnou aktivitou. Protože i v dosavadní obraně za výraz nejvyšší aktivity vedle jaderných úderů považují se i protizteče, měly by síly vyčleněné k takové činnosti být v nové obraně co největší. Boj na směrech povede k časté odloučenosti bránících se jednotek. Jen velitel odloučené jednotky může v nejkratší době objektivně posoudit vzniklou situaci na daném směru. Jen on může odhadnout skutečný poměr sil. Proto by měla být dána možnost těmto velitelům rozhodovat na základě objektivně zjištěné, konkrétní situace s přihlédnutím k možnostem plánovaných zásahů nadřízených velitelů, zda bude výhodnější protizteč, nebo bránit svěřený prostor anebo manévr do hloubky. Taková iniciativní činnost velitelů je možná jen za předpokladu, že jim nebylo uloženo bránit svěřený prostor za každou cenu.

3. Pokud Polní řád hovoří o manévru nebo o protiztečích, není konkrétně stanoveno, v jakém směru jsou prováděny. Představu o směru manévru, nebo směru protiztečí dává bojové předurčení příslušných jednotek nebo útvarů. Až na nepatrné výjimky můžeme tvrdit, že jde převážně o pohyb těchto sil z hloubky k přednímu okraji obrany, čili všeobecně dopředu anebo v různých směrech do stran, podél fronty. Směr manévru dozadu je až na bezvýznamné výjimky opomíjen. Za předpokladu, že boj bude veden v dotyku se sousedy, pohyb do stran bude omezen hranicemi. Pohyb dopředu kromě případu přechodu po protizteči do útoku je ve většině případů rovněž omezen. Proto vlastně jedině manévr dozadu může zajistit požadovanou volnost manévru. Z těchto důvodů také bude výhodné manévr dozadu využívat i v nové obraně.

4. Je možné předpokládat, že řády se manévru dozadu vědomě vyhýbají. Patrně proto, aby velitelům a vojskům nebyl vůbec dáván podnět k přemýšlení o pohybu dozadu. Avšak tento důvod dnes již neobstojí. Pohyb dopředu a dozadu bude stejně charakteristickým rysem sou-

dobého boje, jako pohyb sám a bude závislý na okamžitém poměru sil. Přitom víme, že poměr sil za podmínek použití jaderných zbraní se bude velmi často měnit.

5. Odchod, který nesporně je výrazem manévru dozadu (vzhledem k svým cílům i způsobům) nelze na taktickém stupni považovat za typický výraz pohyblivosti nebo také manévrovosti v pravém slova smyslu. Odchod zpravidla bude uskutečňován do větší hloubky v pochodových proudech a proto jej bude nejčastěji organizovat nadřízený velitel. Tento rychlý způsob manévru nelze zásadně odmítat ani pro navrhovanou novou obranu. Tento využijeme v případech, kdy se nám podaří odpoutat od nepřítele a nové zahájení boje předpokládáme ve větší hloubce. V tomto případě však cíle odchodu by měly být jinak formulovány.

6. Bojová činnost známá pod názvem vyjití z boje je nejen neobyčejně pohyblivá forma boje, ale také neobyčejně aktivní. Předpokládá manévr ve všech směrech. Dozadu, dopředu i do stran, jak si to situace bezprostředně vyžaduje. Využití této formy boje k zvýšení pohyblivosti dosavadní obrany je obtížné proto, že tato činnost se nepředpokládá jako systematická, opakující se po celou dobu, jež je pro obránce výhodná. Vyjití z boje je jen první fází odchodu. Manévrování, k němuž dochází při vyjití z boje, se nejvíce přibližuje představám o způsobech vedení pohyblivé obrany. Avšak i v tomto případě cíle i formy vedení boje budou poněkud jiné.

7. Z důvodů uvedených v bodu 5 a 6 také odmítáme názor, že pohyblivou obranu je možné vést anebo pohyblivost dosavadní obrany zvýšit prostou kombinací zásad vyjádřených ustanoveními řádu o obraně a odchodu. To je i důvod, který nutí hledat nové formy obranného boje. Hledat takové způsoby boje, které by nejlépe odpovídaly charakteru soudobého boje. Měl by to být boj, při němž by bylo využito všech možností k zničení nepřítele.

8. Výrazem nejvyšší aktivity v soudobém boji je útok. Ani jedna ze soupeřících stran nemůže všude a stále útočit. Získat a udržet alespoň lokální iniciativu je stejně důležité pro obránce jako pro útočníka. Proto doporučuji k zavedení nové, **pohyblivé obranu**. Při existenci dvou druhů obrany rozšířily by se bojové možnosti obránce. Objevují se podmínky k získání a udržení iniciativy i v obranném boji. Pohyblivé obraně vzhledem k její nebývalé aktivitě by bylo možné stanovit i náročnější cíle.